

УДК 378.016:061.1ЄС

Ніколаєнко Руслан

ORCID 0009-0005-2250-2444

Аспірант кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: nikolaenkoruslan1488@gmail.com

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УКРАЇНСЬКИХ ВИШАХ

Мета статті – проаналізувати викладання різних аспектів гуманітарної політики ЄС в українських університетах.

Методологія дослідження. Дослідження базується на вивченні каталогу проєктів Програми ЄС Еразмус+ Напряму Жан Монне в Україні за 2001-2020 рр., а також на аналізі освітньо-професійних програм деяких українських вишів. Робота написана з використанням основних наукових методів, зокрема, порівняння, аналізу синтезу.

Наукова новизна. В статті вперше аналізується стан викладання гуманітарної політики ЄС в українських вишах, як важливої складової європейських студій.

Висновки. В університетах України навчальні курси, що пов'язані з викладанням гуманітарної політики ЄС, були запроваджені через реалізацію Програми ЄС Еразмус+ Напряму Жан Монне. Навчальні курси, модулі, воркшопи, як різні види викладацької діяльності, широко представлені в грантових заявках проєктів Жана Монне. Після реалізації проєктів значна частина навчальних курсів залишається в освітньому процесі вишу, як основна чи вибіркова компонента. Проблематика гуманітарної та соціальної політики ЄС найчастіше викладаються на спеціальностях публічного управління та адміністрування, соціології, міжнародних відносин тощо. Прогнозуємо, що викладання та досліджування тем, пов'язаних з гуманітарною та соціальною політикою ЄС лише збільшуватиметься й через задачі руху України до ЄС, так і через зростання соціальної згуртованості та соціальної відповідальності українського суспільства.

Ключові слова: гуманітарна політика, соціальна політика, політики ЄС, викладання, університети, Програма Еразмус+.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями. Вступ до ЄС є стратегічною метою нашої держави, і це записано в Конституції України. Євроінтеграція має свої етапи розвитку, нелінійну динаміку й набрала додаткових обертів під час збройної агресії РФ. Європейські країни та їх керівництво з перших годин вторгнення проявили солідарність та підтримали супротив України. Ця солідарність надихалася подвигом й незламністю українського суспільства в бажанні захистити свою незалежність та право жити у власній державі з повагою до прав та свобод кожної людини.

Російсько-українська війна стала тригером в євроінтеграційному поступі України: країна отримала статус кандидата та дозвіл на відкриття переговорів з ЄС. Процедура вступу складна й тривала в часі, вона потребує значних інституційних змін, високої концентрації соціальної відповідальності та високих стандартів управління. Жодна країна Європи не проходила процедуру вступу у стані війни. Проте, за підтримки значної кількості європейських партнерів, Україна продовжує свою амбітну місію стати повноправним членом ЄС. Тому вивчення та дослідження європейської історії та сьогодення набуло особливої ваги.

З перших років незалежності України процеси європейської інтеграції привертати увагу дослідників європейських студій передусім в трьох аспектах: політика – розбудова демократичної держави, економіка – адаптація ринкової системи до стандартів спільного ринку, право – спільний доробок європейських співтовариств. Всі вони сприяють виконанню копенгагенських критеріїв для країн-кандидатів. Інтерес до питань багатоаспектної гуманітарної політики ЄС зростає в останні роки кратно, що пояснюється періодом євроінтеграційного поступу України та посиленням соціальної згуртованості українського суспільства в період повномасштабного вторгнення.

Гуманітарна політика Європейського Союзу – це складний багатоаспектний феномен безпосередньо пов'язаний з європейськими цінностями, центром яких є повага до людської гідності, що і сприяє соціальному прогресу європейської єдності. Тому знання європейських реалій у сфері гуманітарної та соціальної політики потрібні українському суспільству для успішної адаптації та належної суголосності реалій українського суспільства до стандартів європейських країн. Знання про особливості соціальної інтеграції та гуманітарної політики ЄС необхідні фахівцям державного управління, соціальним працівникам, спеціалістам гуманітарної сфери. Одним з найефективніших інструментів ознайомлення та поширення інформації про особливості реалізації гуманітарної політики ЄС є система підготовки фахівців через систему вищої освіти.

Питання пов'язані з гуманітарною та соціальною політиками ЄС довгий час не були пріоритетними темами європейських студій в Україні. Першість проблематики належала політичним, економічним та правовим аспектам європейської інтеграції. Головним джерелом запровадження вивчення гуманітарної та соціальної політики ЄС стала Програма Еразмус+ Напряж Жан Моне. Саме вона дозволила залучити дослідників та спеціалістів цих сфер в Україні до поширення знань через систему грантової підтримки українських ВНЗ. За останні роки значно зріс інтерес до викладання навчальних курсів, в яких відображається гуманітарна політика ЄС.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Розвиток європейських студій в Україні в пріоритеті має політичну проблематику зміцнення демократії, вивчення механізму управління ЄС, економічні теми, що пов'язані з функціонування спільного ринку, та обізнаністю щодо правового фундаменту ЄС. Пов'язані з гуманітарною та соціальними сферами теми не мали широкого представлення в навчальних планах університетських курсів перших років незалежності. Проте інтерес до питань гуманітарної та соціальної політики ЄС в середовищі українських дослідників був наявний. Згадаємо, зокрема, науковий доробок Н.Г. Діденко [3-5, 7], роботи О.С. Головащенко [1], К.В. Слюсаренко [11], О.О. Шутасвої [12] та ін. Тенденцією останніх років стало зростання інтересу до різних аспектів європейської інтеграції.

Мета статті – проаналізувати тему викладання різних аспектів гуманітарної політики ЄС в українських університетах.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження із зазначенням методів дослідження. Основним джерелом дослідження став аналіз каталогу проєктів Програми ЄС Еразмус+ Напряж Жан Монне в Україні за 2001-2020 рр., а також перегляд освітньо-професійних програм деяких українських вишів. Робота написана з використанням основних наукових методів: порівняння, аналізу, синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Викладання курсів пов'язаних із європейською інтеграцією є обов'язковою умовою та необхідністю для подальшого ефективного розвитку України. Стратегічний курс України на повноправне членство в ЄС передбачає високий ступінь обізнаності щодо реальних практик, правових засад та ціннісних орієнтирів об'єднаної Європи. Європейські студії стали невід'ємною складовою дослідницьких вподобань. Дослідницький інтерес в європеїстиці традиційно тяжів до політичних, економічних та правових вимірів ЄС. Поступово відбувалася трансформація змістовної компоненти в університетських навчальних планах, від сталих методологічних позицій – до новітніх форм навчання, актуальних тем і проблем. Ще з 1990-х рр. посилюється інтерес до питань існування ЄС, місця України в контексті розвитку європейських суспільств та перспектив її членства.

Доволі швидко до змістовної складової робочих навчальних програм вишів України потрапили курси, пов'язані з історією розвитку ідеї європейської єдності, вивчення етапів становлення ЄС, його політико-інституційного устрою та правових засад. Євроінтеграційний поступ України сприяв посиленню інтересу до різних аспектів функціонування ЄС через необхідність українського суспільства узгоджувати свої реформи з європейськими реаліями.

Питання гуманітарної і соціальної політики ЄС – багатоаспектні та багаторівневі теми, не одразу стали навчальними курсами. Інерція навчальних планів попередньої епохи домінувала в освітньому процесі, проте затребуваність фахівців з сучасними навичками та знаннями змінили ситуацію. Потужний науковий доробок вивчення ЄС в гуманітарній сфері та наявність Програми ЄС Еразмус+, дозволили започаткувати спеціальні курси пов'язані з такими актуальними темами як: молодіжна й міграційна політика, розвиток освітянської системи та громадського здоров'я, культурна та мовна політика ЄС. Стрімко з'являлись спеціальності широкого спектру гуманітарних професій, які готували фахівців для міжнародної діяльності, публічного управління та інших напрямків. Університети запроваджували дисципліни пов'язані з функціонуванням ЄС та вивченням різних аспектів сучасного європейського суспільства.

Серйозним драйвером щодо можливості запровадження у ВНЗ України викладання гуманітарного виміру функціонування ЄС стала Програма ЄС у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту Еразмус+. Участь українських вишів в започаткованих Програмою конкурсах, дозволила ініціативним учасникам запроваджувати нові курси, що були пов'язані з питаннями гуманітарної та соціальної політики ЄС.

Асоціація викладачів та дослідників європейських студій (APREI) видала Каталог проєктів Програми Еразмус+ Напряж Жан Монне в Україні за 2001-2020 рр. [8]. Аналіз реалізованих проєктів впродовж 20 років дає уявлення про заохочення запровадження нових тем, навчальних курсів в університетах України про гуманітарну політику ЄС. Напряж Жан Моне розрахований саме на вищу школу, хоча цільовою аудиторією проєктів, крім студентів, можуть бути державні службовці, школярі, члени громадських організацій.

В 2009 р. Донецький державний університет державного управління розпочав реалізацію проєкту «Європейська соціальна політика і моделі соціального партнерства», в рамках якого побачив світ навчально-методичний посібник [7]. Мета вивчення дисципліни визначена наступним чином: «набуття базових теоретичних знань зі сфери соціальної політики, особливості соціальної інтеграції моделей соціального партнерства, набуття навичок аналізу соціальної політики щодо різних груп громадян та соціальних подій» [7]. Робота вийшла за загальною редакцією Н.Г. Діденко й залишається однією з кращих з цієї проблематики.

Згодом Н.Г. Діденко стала розробником спецкурсу «Європейська соціальна та гуманітарна політика», який з'явився в результаті реалізації іншого проєкту Еразмус+ №553417-EPP-1-2014-1-UA-

ЕРРІМО-CHAIR [6]. Розширена і доповнена програма навчальної дисципліни стала широко використуватися різними українськими вишами при викладанні курсів європейських політик ЄС.

Підтримка з боку Програми Еразмус+ досліджень та викладання різних аспектів ЄС має зрозумілу мотивацію. Рух України до ЄС повинен супроводжуватися розширенням знань як про Європу в Україні, так і в Європі про Україну. Затребуваність таких навчальних дисциплін пояснюється необхідністю підготовки фахівців з новими європейськими компетентностями – організації демократії, поваги до прав і свобод, толерантного ставлення, відчуття гідності за соціальні і економічні досягнення людства, власну участь в суспільному житті, повагу до загальнолюдських цінностей. Можливість розробити новий курс підтримується ЄС, а після реалізації проекту новостворені навчальні дисципліни стають змістовним компонентом учбових планів ВНЗ.

Відзначимо проєкт, що реалізовувався в 2011-2014 рр. № 200181-LLP-1-2011-UA-AUM-MO «Міжкультурна Європа: різноманітність та соціальна єдність», академічною кураторкою якого стала І. Сікорська. Аспект міжкультурної взаємодії, діалогу культур та соціальної згуртованості тоді майже не був представлений в учбовому процесі українських університетів. У 2019-2021 рр. в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка був реалізований проєкт напряму Жана Монне кафедра «Культурний вимір Європи». Під час його реалізації члени проєктної команди підготували курси, пов'язані з культурною спадщиною Європи, культурною політикою ЄС та історичною комунікологією. Після реалізації проєкту розроблені навчальні курси стали вибірковими дисциплінами для здобувачів освіти. Також з'явилися видання навчально-методичного характеру.

Підтримані Еразмус+ проєкти мають різні цілі та аудиторії. Згадаємо проєкт академічної установи Української асоціації дослідників освіти (УАДО) № 587032-E33-1-2017-1-UA-ЕРРІМО-SUPPA «Європейська якість освітніх досліджень для розширення можливостей освіти в Україні». Цільовою аудиторією цього проєкту були широкі освітянські кола, а серед очікуваних результатів проєкту зазначалося, що: «інформація може стати підставою для рекомендацій освітніх політик на локальному, регіональному, національному і європейському рівнях». Освітня реформа та трансформація вищої школи України мають корегуватися зі стандартами європейської освітньої системи, що становить важливу складову гуманітарної та соціальної політики ЄС.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки впродовж 2017-2020 рр. реалізовував проєкт «Європейська мовна політика» № 587264-EPP-1-2017-1-UA-ЕРРІМО-MODULE. В межах гранту були розроблені кілька навчальних курсів, які стали складовою змістовної компоненти навчального закладу. Дослідженню європейських практик соціальної згуртованості в освіті та врядуванні був пересвячений проєкт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Грантові заявки Програми Еразмус+ мають кілька обов'язкових складових. В них передбачена різні формати навчальної роботи: навчальні курси, модулі, тренінги, воркшопи тощо, обов'язковою є дослідницька складова. Всі виші, які беруть участь в Програмі, розробляють та запроваджують нові курси, які вводяться до діючих освітніх програм, стаючи основними чи вибірковими компонентами навчального процесу. Це значно розширює можливості здобувачів освіти обирати цікаві та актуальні дисципліни, відповідно до конкретних запитів майбутньої професії.

Сумський Державний університет в рамках Модулю Жан Монне у 2018-2021 рр. реалізовував проєкт «Медична освіта в ЄС: виклики для України». Студенти та молоді фахівці з медичної освіти детальніше ознайомилися з багатьма аспектами підготовки медиків в країнах Європи, налагодили міжнародне партнерство та долучитися до європейських практик підготовки спеціалістів.

Однією з нагальних тем сучасної Європи стала міграційна політика. Модуль Жан Монне Одеського національного університету імені І.І. Мечникова з назвою «Соціальна та економічна інклюзія біженців та мігрантів до Європейського Союзу», досліджує європейський досвід цієї проблеми. Університет запровадив три нових курси, які стали базовими при підготовці фахівців різних спеціальностей. Натепер тема набула нового «українського» забарвлення, що відобразилось у доробку дослідників міграційної політики європейських студій в Україні [2, 9, 10].

Найбільш поширеною темою вивчення соціальної політики ЄС залишається освітня політика. Хоча в Європі не створено універсальної освітньої системи, в ній окреслилися комплекс цінностей та спільних соціальних, економічних та політичних цілей, які визначають напрями навчання та виховання молоді. Кращим освітнім практикам європейських країн, особливостям адаптації України до Болонської системи та іншим теоретичним та методичним питанням, присвячений модуль Жан Монне НУЧК імені Т.Г. Шевченка «Європейський освітній простір: можливості та виклики для України». Розроблені нові навчальні курси, зокрема, присвячені освітній політиці ЄС, стали складовою освітнього процесу університету.

Проєкт Програми Еразмус+ «Соціокультурні аспекти європейських студій» Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, що був реалізований в 2020-2023 рр., присвячений найактуальнішим питанням євроінтеграційному поступу України, та питанням міграційної політики, як нового виклику для об'єднаної Європи. В ці ж роки імплементувався ще один модуль Жан Монне ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету «Україна-ЄС: міжкультурна комунікація в освіті», орієнтованого на підготовку майбутніх вчителів початкової школи. В межах проєкту запроваджено навчальний курс «міжкультурні комунікаційні студії», що пропонує слухачам допомогу у формуванні необхідних компетентностей, ознайомлює з особливостями соціальної інтеграції та міжкультурної комунікації в сучасному Європейському Союзі.

Завершуючи аналіз реалізації Програми Еразмус+ Напряму Жан Монне з позиції запровадження навчальних курсів з гуманітарної та соціальної політики ЄС, слід констатувати, що реалізація грантових

заявок сприяє появі нових цікавих навчальних курсів, тренінгів, воркшопів та інших форм навчання таких актуальних тем для сучасної молоді.

Особливо відзначимо діяльність Центру досконалості Жан Монне НПУ імені М.П. Драгоманова, який разом з партнерами провів VI Зимову школу з європейських студій «Соціальна політика ЄС і політика згуртування: Розробка політик та імплементація» (29 січня – 2 лютого 2024 р.). Змістовна та глибока програма привернула увагу багатьох дослідників та викладачів університетів. Серед тем, що були представлені українськими та європейськими дослідниками згадаємо: «Соціальна політика та політика згуртованості в ЄС»; «Міграційна політика ЄС»; «Пенсійна політика ЄС»; «Регіональна політика ЄС».

Євроінтеграційний поступ України вимагає від кожного громадянина уважнішого та відповідальнішого ставлення до процесів адаптації українського законодавства в сфері соціальної та гуманітарної політики. Цьому може сприяти більша поінформованість щодо сучасних європейських практик, підготовки фахівців за новими стандартами та вимогами для успішного розвитку України.

Висновки. Викладання гуманітарної політики ЄС в українських ВНЗ з'явилося завдяки реалізації Програми ЄС Еразмус+ Напряму Жан Монне, яка заохочує дослідження, вивчення та викладання широкого спектру тем європейської інтеграції. Навчальні курси запроваджуються за умови грантової підтримки, але опісля реалізації проєкту стануть частиною освітнього процесу ВНЗ. Прогнозуємо, що викладання та досліджування пов'язаних з гуманітарною та соціальною політикою ЄС тем лише збільшуватиметься. Цьому сприятиме як євроінтеграційний рух України до ЄС, так і збільшення інтересу до тематики через зростання соціальної згуртованості та соціальної відповідальності українського суспільства.

References

1. Головащенко О.С. Європейський соціальний простір: проблеми формування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 3. С. 12-14.
Holovashchenko, O.S. (2015). Yevropeyskyi sotsialnyi prostir: problemy formuvannya [European social space: problems of formation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electropic Journal*. 3. 12-14. [in Ukrainian].
2. Денисюк П.Д. Основні тенденції міграційних процесів країн Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/79.pdf (дата звернення 7.07.24)
Denysiuk, P.D. (2021). Osnovni tendentsii mihratsiinykh protsesiv krain Yevropy [Main trends in migration processes in Europe]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electropic Journal*. 4. [in Ukrainian].
3. Діденко Н.Г. Європейські моделі соціального партнерства: досвід для України. *Держава і регіони: науково-виробничий журнал*. Серія «Державне управління». 2007. № 1. С. 56-61.
Didenko, N.H. (2007). Yevropeyski modeli sotsialnoho partnerstva: dosvid dlia Ukrainy [European models of social partnership: experience for Ukraine]. *Derzhava i rehiony: naukovo-vyrobnychiy zhurnal. Seriya «Derzhavne upravlinnia» – State and regions: scientific and industrial journal. "Public administration" series*. 1. 56-61. [in Ukrainian].
4. Діденко Н.Г. Механізми державного управління в реформуванні соціальної сфери у країнах Центральної та Східної Європи: досвід для України. *Сучасні механізми державного управління в різних сферах і галузях економіки: зб. наук. праць*. Донецьк: ДонДУУ, 2009. Т.Х. С. 43-55.
Didenko, N.H. (2009). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia v reformuvanni sotsialnoi sfery u krainakh Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy: dosvid dlia Ukrainy [Public Administration Mechanisms in Social Sector Reform in Central and Eastern Europe: Experience for Ukraine]. *Suchasni mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia v riznykh sferakh i haluziakh ekonomiky: zb. nauk. prats*. Donetsk: DonDUU, X, 43-55. [in Ukrainian].
5. Діденко Н.Г. Ринок праці та стратегія зайнятості в ЄС: досвід регулювання та управління. *Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління*. Харків: Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2010. № 2. С.131-137.
Didenko, N.H. (2010). Rynok pratsi ta stratehiia zainiatosti v YeS: dosvid rehuliuвання ta upravlinnia [Labour Market and Employment Strategy in the EU: Regulatory and Governance Experience]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka: zbirnyk naukovykh prats Asotsiatsii doktoriv nauk z derzhavnoho upravlinnia – Public administration: theory and practice: a collection of scientific works of the Association of Doctors of Science in Public Administration*. Kharkiv: Vyd-vo «DokNaukDerzhUpr», 2, 131-137. [in Ukrainian].
6. Європейська соціальна і гуманітарна політика: навчальний посібник до спецкурсу / розробник Н.Г. Діденко. Маріуполь, 2017. 13 с.
Yevropeiska sotsialna i humanitarna polityka [European social and humanitarian policy]: navchalnyi posibnyk do spetskursu (2017) / rozrobnyk N.H. Didenko. Mariupol. [in Ukrainian].
7. Європейська соціальна політика і моделі соціального партнерства: навчально-методичний посібник / Н.Г. Діденко, І.Я. Тодоров, О.Р. Чугріна, О.К. Міхеєва; за заг. ред. Н.Г. Діденко. Донецьк: ДонДУУ, 2011. 219 с.
Yevropeiska sotsialna polityka i modeli sotsialnoho partnerstva [European social policy and models of social partnership]: navchalno-metodychnyi posibnyk (2011) / N.H. Didenko, I.Ya. Todorov, O.R. Chuhrina, O.K. Mikheieva; za zah. red. N.H. Didenko. Donetsk: DonDUU. [in Ukrainian].

8. Каталог проєктів Програми ЄС Еразмус+ напрямку ім. Жана Монне в Україні (2001-2020 рр.). URL : <https://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2021/04/Katalog-proyektiv-programy-YES-Erazmus-napryamu-im.-ZHana-Monne-v-Ukrayini-2021.pdf> (дата звернення 4.07.24)
Kataloh proektiv Prohramy YeS Erazmus+ napriamu im. Zhanna Monne v Ukraini (2001-2020 rr.) [Catalogue of projects of the EU Erasmus+ Jean Monnet Programme in Ukraine (2001-2020)]. [in Ukrainian].
9. Курилюк Ю.Б., Родіонова Н.Я., Овчар П.А. Проблеми та перспективи міграційної політики ЄС. *Економіка і суспільство*. 2022. Випуск № 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2047/1976> (дата звернення 4.07.24)
Kuryliuk, Yu.B., Rodionova, N.Ya., Ovchar, P.A. (2022). Problemy ta perspektyvy mihratsiinoi polityky YeS [Problems and prospects of EU migration policy]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*. 22. 46. [in Ukrainian].
10. Малиновська О.А. Сучасний розвиток міграційної політики ЄС та міграційні перспективи України. *Демографія та соціальна економіка*. 2021. № 2 (44). С. 92-109.
Malynovska, O.A. (2021). Suchasnyi rozvytok mihratsiinoi polityky YeS ta mihratsiini perspektyvy Ukrainy [Current developments in EU migration policy and migration prospects for Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economics*. 2 (44). 92-109. [in Ukrainian].
11. Слюсаренко К.В. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики і перспективи. *Економічний аналіз: зб. наук. праць* / редкол.: О.В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 1. С. 80-90.
Sliusarenko, K.V. (2017). Sotsialna polityka YeS: suchasni vyklyky i perspektyvy [EU social policy: current challenges and prospects]. *Ekonomichniy analiz: zb. nauk. prats – Economic Analyses: Collection of Scientific Studies*/ redkol.: O. V. Yaroshchuk (holov. red.) ta in. Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka». 27. 1. 80-90. [in Ukrainian].
12. Шутаєва О.О., Побірченко В.В. Моделі соціальної політики ЄС: основні напрямки трансформації. *Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление»*. Том 26 (65). 2013 г. № 1. С. 174-182.
Shutaieva, O.O., Pobirchenko, V.V. (2013). Modeli sotsialnoi polityky YeS: osnovni napriamky transformatsii [EU social policy models: main directions of transformation]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta imeni V.I. Vernad'skogo Seriya «Ekonomika i upravlenie» – Scientific notes of the V.I. Vernadsky Tauride National University. Series «Economics and Management»*. 26 (65). 174-182. [in Ukrainian].

Nikolaenko Ruslan

ORCID 0009-0005-2250-2444

Postgraduate student of the Word History and
International Relations Department,Т.Н. Шевченко National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: nikolaenkoruslan1488@gmail.com

TEACHING EU HUMANITARIAN POLICY IN UKRAINIAN UNIVERSITIES

The purpose of the article is to analyze the topic of teaching various aspects of EU humanitarian policy in Ukrainian universities.

Research methodology. The main source of the research was the analysis of the catalog of projects of the EU Erasmus+ Jean Monnet Program in Ukraine for 2001-2020, as well as a review of the educational and professional programs of some Ukrainian universities. The work is written using basic scientific methods.

Scientific novelty. The article analyzes for the first time the issue of teaching EU humanitarian policy in Ukrainian universities as an important component of European studies.

Conclusions: In the universities of Ukraine, educational courses related to the teaching of EU humanitarian policy were mainly introduced through the implementation of the EU Erasmus+ Jean Monnet Program. Training courses, modules, workshops, as various types of teaching activities are widely represented in the grant applications of Jean Monnet projects. After the implementation of the projects, a significant part of the training courses remains in the educational process of the higher education institution, as a main or optional component. Issues of humanitarian and social policy of the EU are most often taught in the specialties of public management and administration, sociology, international relations, etc. We predict that the teaching and research of topics related to humanitarian and social policy of the EU will only increase due to the tasks of Ukraine's movement towards the EU, as well as due to the growth of social cohesion and social responsibility of Ukrainian society.

Keywords: humanitarian policy, social policy, EU policies, teaching, universities, Erasmus+ Program.

Стаття надійшла до редакції 16.07.2024

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.